

REGERINGSRÄTTENS DOM

Mål nr
6733-2000

meddelad i Stockholm den 15 september 2003

KLAGANDE

Vivalla-Lundby kommunalnämnd i Örebro kommun,
Box 316 60, 701 35 Örebro

MOTPART

Anders Hedegård, 640520-6654, Krönikegatan 13, 703 72 Örebro

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrättens i Jönköping dom den 25 september 2000 i mål nr
3113-1999 (bilaga)

SAKEN

Stöd och service till vissa funktionshindrade

YRKANDE M.M.

Vivalla-Lundby kommunalnämnd i Örebro kommun yrkar att
Regeringsrätten, med ändring av kammarrättens dom, ogillar Anders
Hedegårds talan om ledsagarservice vid resa till Danmark under tiden

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 5
Stockholm

Expeditionstid
09.00 - 12.00
13.00 - 15.00

Telefon
08-617 62 00
Telefax
08-617 62 58

den 27 – 30 juli 1999. Till stöd för sitt yrkande anför nämnden bl.a. följande. Av förarbetena till lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) - regeringens proposition 1992/93:159 - framgår att ledsagarservicen är "en betydelsefull verksamhet som kan underlätta för personer med omfattande funktionshinder att delta i samhällslivet". Vidare sägs att "(s)ervicen bör erbjudas personer som tillhör lagens personkrets men inte har personlig assistans, för att t.ex. besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter eller i kulturlivet eller för att bara promenera". – Under de år som gått sedan lagen trädde i kraft den 1 januari 1994 har inom Örebro kommun utvecklats en praxis som innebär att ledsagarservice beviljas med utgångspunkt i nämnda skrivning i propositionen, således för att besöka släkt och vänner (vilket även kan innebära utlandsresa), delta i fritidsaktiviteter, i kulturlivet eller för att promenera. Exempelen som nämns i detta sammanhang har av nämnden tolkats som att det primärt är aktiviteter i närmiljön som avses, dvs. inom den egna kommunen. Vid specifika aktiviteter, såsom teaterbesök och konserter, kan även ledsagarservice utanför Örebro kommun erbjudas. – Nämnden anser även att utlandsresa inte annat än i undantagsfall är att hänföra under begreppet normal livsföring i den betydelse som begreppet får anses ha enligt LSS.

Anders Hedegård bestrider bifall till överklagandet.

Socialstyrelsen har på Regeringsrättens begäran avgett yttrande i målet. Styrelsen anför – efter att ha redogjort för innehållet i tillämpliga bestämmelser samt förarbetsuttalanden i prop. 1992/93:159 – följande. Vid bedömningen av om en person har behov av en insats för sin livsföring enligt LSS måste en jämförelse göras med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder (a. prop. s. 172). Det måste enligt Socialstyrelsens mening anses ingå i normal livsföring att få åka på semesterresa utomlands. Anders Hedegård bekostar sin resa själv men kan inte genomföra resan på grund av sitt funktionshinder. I detta fall är det fråga om en resa till ett närliggande land i tre dagar och Anders Hedegård är i en aktiv ålder. Personer utan funktionshinder kan själva välja var de vill tillbringa sin semester och kan åka utomlands om de har ekonomiska förutsättningar för det. Socialstyrelsen vill understryka att

stor vikt skall läggas vid personens egna önskemål i utformningen av insatser enligt 6 § LSS. Anders Hedegård har själv valt att spara pengar för att göra denna resa tillsammans med sina vänner. Det vore därför orimligt med hänsyn till målen med LSS om han inte skulle kunna genomföra en resa till Danmark. Om ledsagarservice inte kan beviljas för resa utomlands innebär det att personer med funktionshinder inte har samma möjligheter att leva som andra. – Att begränsa ledsagarservice till att enbart omfatta aktiviteter i närmiljön strider, enligt Socialstyrelsens mening, mot LSS mål att personer med omfattande funktionshinder skall ges möjlighet att leva som andra. Den uppräkningslista som görs i förarbetena (a. prop. s. 74 och 178) är exempel och är inte uttömmande. Detta stöds även av uttalandet att stödformen vid lagens införande var relativt utvecklad. Vid personlig assistans nämns semesterresa som ett exempel på när kommunen ansvarar för tillfällig utökning av personlig assistans (a. prop. s. 177). Att sådana insatser skall kunna ges förutsätts vidare av såväl Socialstyrelsen (Allmänna råd 1994:1 s. 51) som Riksförsäkringsverket (Allmänna råd 1998:6 s. 23). Detta bör även gälla ledsagarservice. – I insatsen bostad med särskild service enligt 9 § 9 LSS ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter, 9 c § LSS. Att åka på en semesterresa till Danmark ligger oftast utanför den ordinarie verksamheten. För att tillgodose den enskildes samlade behov av stödinsatser finns möjlighet att kombinera insatserna bostad med särskild service och ledsagarservice. – Med stöd av det sagda anser Socialstyrelsen att Anders Hedegård uppfyller förutsättningarna för att beviljas insatsen ledsagarservice för semesterresa till Danmark.

Svenska Kommunförbundet har beretts tillfälle att inkomma med yttrande i målet men har avstått från att yttra sig.

SKÅLEN FÖR REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Regeringsrätten gör samma bedömning som kammarrätten i frågan om Anders Hedegårds rätt till den sökta insatsen ledsagarservice för resan till

Danmark. Överklagandet kan därför inte bifallas.

REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Regeringsrätten avslår överklagandet.

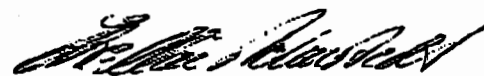

Rune Lavin

Kjerstin Nordborg

Lars Wennerström

Nils Dexe

Eskil Nord

Else-Marie Holmstedt
Föredragande regeringsrätts-
sekreterare

Avd I
Föredraget 2003-05-28

KAMMARRÄTTEN
I JÖNKÖPING

DOM

2000-09-25
Meddelad i
Jönköping

Sida 1 (4)
Avdelning 1
Mål nr 3113-1999

KLAGANDE

Anders Hedegård
Krönikegatan 13, 703 72 Örebro

640520-6654

God man:
Kjell Hedegård
Östra gatan 15, 692 31 Kumla

MOTPART

Vivalla-Lundby kommunstyrelse i Örebro kommun

**ÖVERKLAGAT
AVGÖRANDE**

Länsrättens i Örebro län dom den 22 juli 1999 i mål nr 1741-99
(se bilaga A)

SAKEN

Ledsagarservice enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Anders Hedegård fullföljer sin talan.

Vivalla-Lundby kommunstyrelse bestrider bifall till överklagandet.

DOMSKÄL

Anders Hedegård är beviljad insats i form av bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9. LSS och bor i en gruppboende i Vivalla. Han och ytterligare tre personer i gruppboendet hade tillsammans med Fritidsverksamheten planerat att göra en resa till Danmark under tre dagar i juli 1999. Eftersom de behövde en hel del personlig service för att kunna genomföra resan, skulle en person som kände dem väl medfölja som ledsagare. Anders Hedegård ansökte därför om ledsagarservice för att täcka personalkostnaden.

Klaganden/ombudet
 Motparten/ombudet
skattemyndigheten
 Länsstyrelsen
 Länsrätten
 Allmänna ombudet

För kännedom
 För verkställighet
 För delgivning

Postadress
Box 2203
550 02 JÖNKÖPING

Besöksadress
Slottsgatan 5

Telefon
036-15 65 00

Telefax
036-16 19 68

Frågan i målet är om insatsen ledsagarservice för resa till utlandet kan anses ingå i vad 9 § 3 LSS är avsett att täcka.

Den enskilde skall genom de olika insatser som kan utgå enligt LSS tillförsäkras goda levnadsvillkor. Om den enskilde bedöms ha behov av sådan insats skall denna medges, såvida behovet inte tillgodoses på annat sätt än genom LSS. I insatsen bostad med särskild service påtalas i förarbetena till LSS att det även bör ingå att den enskilde i samma utsträckning som andra människor ges möjlighet att delta i fritidsverksamheter och i kulturella aktiviteter. Det måste då beaktas vad detta innebär i det enskilda fallet (prop. 1992/93:159, s. 91 f.). Det är även möjligt att kombinera insatserna bostad med särskild service för vuxna och ledsagarservice, så att den enskildes samlade behov av personliga stödinsatser tillgodoses i skäligen omfattning (jfr RÅ 1993 ref. 6 och RÅ 1995 ref. 47).

Av förarbetena till LSS (prop. 1992/93:159, s. 50 f., 70, 74, 172, 178) framgår bland annat följande om hur bedömningen av den funktionshindrades behov skall göras. Insatsen ledsagarservice bör erbjudas personer som tillhör lagens personkrets men inte har personlig assistans, för att t.ex. besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter eller kulturlivet eller för att bara promenera. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven. Ledsagarservicen syftar till att bryta den isolering som ofta blir följden av ett omfattande funktionshinder. Det övergripande syftet bör vara att åstadkomma så jämlika villkor som möjligt mellan människor med omfattande funktionshinder och andra människor. Jämförelse måste då göras med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder. Insatserna skall utformas så att de ökar den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. Om ett tillfälligt behov uppstår av personlig assistans, exempelvis att en person behöver särskild hjälp under en semesterresa, bör utökad assistans prövas inom ramen för LSS.

Kammarrätten gör följande bedömning.

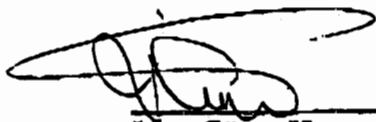
Det framgår varken av lagtexten eller lagens förarbeten att insatsen ledsagarservice inte skulle kunna omfatta stöd och service vid resor utomlands. Inte heller Regeringsrätten har klart uttalat något i denna fråga. I praxis från kammarrätterna, vilken inte är enhetlig, har man bland annat ansett att en utlandsresa bör kunna få göras någon gång, i jämförelse med personer i samma ålder. Man har då även beaktat om den funktionshindrade tidigare – samma år eller åren innan – har beviljats ledsagarservice för resa och i vilken omfattning. Man har också ansett att en person som bor i gruppbostad måste vara medveten om att en prioritering måste göras när det gäller planerade gemensamma aktiviteter i förhållande till önskemål om egna resor (jfr t.ex. Kammarrättens i Jönköping dom i mål nr 5418-1995, Kammarrättens i Stockholm dom i mål nr 2315-1998, Kammarrättens i Göteborg domar i mål nr 6908-1994, 9242-1995, 4876-1996 och 2109-1997 samt Kammarrättens i Sundsvall dom i mål nr 686-1996).

Enligt kammarrättens mening är det rimligt att en person i Anders Hedegårds ålder någon gång ges möjlighet att göra en kortare resa till närliggande länder, exempelvis Danmark. Av utredningen framgår inte att Anders Hedegård tidigare har beviljats ledsagarservice för en resa. Inte heller har det framkommit att han har deltagit i andra liknande aktiviteter genom gruppboenden, som gör att hans behov av fritidsaktiviteter redan skulle ha blivit tillgodosett vid aktuell tid. Kammarrätten finner därför att Anders Hedegård borde ha medgetts den sökta insatsen ledsagarservice för resan till Danmark.

DOMSLUT

Kammarrätten förklarar, med ändring av länsrättens dom, att Anders Hedegård är berättigad till ledsagarservice vid resan till Danmark under tiden den 27 - 30 juli 1999.

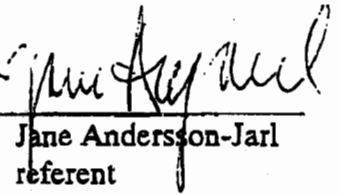
HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Lars-Göran Hessmark

Jan Blänning

Jane Andersson-Jarl
referent

LÄNSRÄTTEN I
ÖREBRO LÄN
Rotel 3
Jonatan Wahlberg

DOM
1999-07-22
Meddelad i
Örebro

Mål nr 1741-99

KLAGANDE

Anders Hedegård, 640520-6654
Krönikegatan 13
703 72 ÖREBRO

God man:
Kjell Hedegård
Östra gatan 15
692 31 KUMLA

MOTPART

Vivalla-Lundby kommunalnämnd i Örebro kommun
LSS-enheten
Box 316 60
701 35 ÖREBRO

ÖVERKLAGAT BESLUT

LSS-enheten
Beslut 1999-06-29

SAKEN

Ledsagarservice enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

YRKANDEN M M

Kommundelsnämnden avslag Anders Hedegårds ansökan om ledsagarservice för att under tiden den 27 juli 1999 t.o.m. den 30 juli 1999 resa till Danmark. Beslutet motiverades med att Anders Hedegård tillförsäkras goda levnadsvillkor utan den sökta insatsen samt att ledsagarservice inte är tänkt att utgå för att möjliggöra semesterresor.

Anders Hedegård vidhåller i överklagande sin ansökan och anför i huvudsak följande. Danmarksresan är planerad genom Fritidsverksamheten och avsedd för personer i hans situation. Från hans gruppboende är planerat att fyra personer skall få delta och resan är redan betald. En förutsättning för att resan skall kunna företas är att en ledsagare medföljer och att denne känner dem väl eftersom en hel del personlig service behövs. Att resa till Danmark skulle betyda mycket för gemenskapen mellan de boende. Man har även planerat resan tillsammans och talat mycket om den. Att resan företas till Danmark kan inte vara skäl för avslag då de nordiska länderna anses likvärdiga i alla andra sammanhang.

Kommundelsnämnden vidhåller det överklagade beslutet.

DOMSKÅL

Av handlingarna i målet framgår att Anders Hedegård tillhör personkretsen i 1 § 1 LSS. Han bor i en gruppbostad i Vivalla och har sin dagliga verksamhet inom ramen för LSS. Under den aktuella Danmarksresan har man bl.a. planerat att besöka Legoland.

I 7 § LSS föreskrivs att den som tillhör den personkrets som omfattas av lagen har rätt till insatser i form av särskild service enligt 9 § om han behöver sådan hjälp för sin livsföring och om hans behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Den enskilde skall genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Av 9 § 3 LSS framgår att insats för särskilt stöd och service kan ges i form av ledsagarservice.

Vid bedömningen av om den enskilde har behov av hjälp i sin livsföring genom insats enligt den nu aktuella bestämmelsen i 9 § 3 LSS måste enligt lagens förarbeten (prop 1992/93:159 s 178) jämförelser göras med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder. I fråga om ledsagarservice uttalas bl.a. följande (a prop s 74 och 178). Ledsagarservice är en betydelsefull verksamhet som kan underlätta för personer med omfattande funktionshinder att delta i samhällslivet. Servicen lämnas som ett led i strävandena att underlätta för den enskilde att ha kontakt med andra. Avsikten är att den enskilde skall få hjälp att komma ut bland andra människor, exempelvis ledsagning för att besöka vänner, delta i kulturlivet eller för att bara promenera. Servicen syftar till att bryta den isolering som ofta blir följden av ett omfattande funktionshinder.

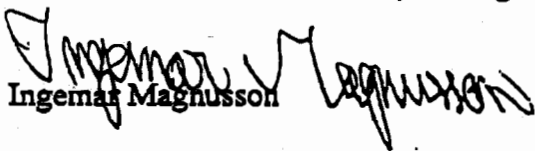
Länsrätten gör följande bedömning.

Ledsagarservice är en verksamhet som i första hand syftar till att underlätta för personer med omfattande funktionshinder att delta i samhällslivet. Härmed torde avses att funktionshindrade skall ges en möjlighet att få en gemenskap med andra människor och få tillgång till det mer närliggande utbudet av olika aktiviteter. En semesterresa av aktuellt slag kan emellertid inte annat än undantagsvis vara att hänföra till begreppet normal livsföring i den betydelse som begreppet får anses ha enligt LSS. Det har i målet inte framkommit omständigheter som talar för att Anders Hedegård är i behov av den sökta insatsen för att tillförsäkras goda levnadsvillkor. Överklagandet skall därför avslås.

DOMSLUT

Länsrätten avslår överklagandet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (Dv 3109/1d)

Ingemar Magnusson

I avgörandet har deltagit länsrättsassessorn Ingemar Magnusson, ordförande, samt nämndemännen Arne Dahlström (skiljaktig mening, se domsbilaga), Siv Palmgren och Leila Risfelt.

Fotokopians likhet med
originalet betygas.

I tjänsten:

Nämndemannen Arne Dahlström är skiljaktig och anför:

Länsrätten har denna dag även prövat mål nr 1755-99, som gäller ledsagarservice under samma Danmarksresa för en annan boende vid Anders Hedegårds gruppbostad. Jag har skrivit mig skiljaktig även i det målet med samma motivering.

Målsättningen för svensk handikapplagstiftning och FN:s standardregler för funktionshindrade är att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning jämlikhet och delaktighet. Det innebär bl a att de ska få stöd för att kunna leva som andra, ett stadgande som grundar sig bl a på normaliseringsprincipen som sedan decennier legat som grund både för lagstiftning och olika handikappprogram och som också präglar FN:s standardregler m m.

Begreppen delaktighet och jämlikhet bör inrymma att funktionshindrade ska få samma möjligheter till vila/ledighet, nöje och rekreation som andra människor (jfr bl a FN:s handikappregel 11). Självbestämmande, som är en annan viktig princip, talar för att den funktionshindrade själv ska få ett avgörande inflytande på hur ledigheten ska användas liksom rekreationens inriktning och innehåll. Funktionshindrade ska också kunna vara med på olika slags kulturaktiviteter på samma sätt som andra (FN:s handikappregel 10).

Att inte alla svenskar har råd att göra semesterresor eller väljer att prioritera andra former av rekreation eller kultur eller annan konsumtion är inget skäl att förneka funktionshindrade möjligheten att göra semesterresa, som de - med oftast ringa ekonomiska tillgångar - väljer att prioritera som sin livskvalitet och betalar med egna pengar. De bör ha rätten till stöd och ledsagarservice även under semester och att resa och semestra inom Sverige eller Norden bör inte anses som något exceptionellt eller otillbörligt. I normalfallet torde en sådan resa bli aktuell bara en gång årligen om ens det.

De klagande bor i samma gruppboende. De delar vissa boendetrymmen och är på många sätt beroende av varandra. De lever i stor utsträckning sitt liv tillsammans inte minst under sin fritid. För många är detta det närmaste de kommer ett familjeliv och en familjegemenskap. Det bekräftas också av att enligt uppgift fyra av de boende i gruppboenden - däribland de sökande - har planerat 'semesterresan' tillsammans och också har för avsikt att genomföra resan tillsammans. Resan kan ses som deras sätt att uppleva gemenskap och delaktighet och det är sannolikt att de gemensamma upplevelser resan ger kommer att bli av mycket stor betydelse för deltagarnas livskvalitet och är ett viktigt och värdefullt sätt att stärka och fördjupa deras gemenskap och delaktighet (jfr FN:s handikappregel 9 om stöd för att leva familjeliv och rätt till privatliv).

Kommuner har enligt bl a 7 och 9 §§ LSS ansvar för att tillgodose de sökandes behov av omsorg och fritidsaktiviteter inom gruppboendet. Med hänsyn till vad jag ovan anför om de sökandes levnadsvillkor och att den planerade semesterresan är viktig för att de gruppboende ska få uppleva goda levnadsvillkor anser jag att de bör ha rätt till stöd/ledsagarservice för att den gemensamma resan ska kunna genomföras som planerat. Att inte bevilja dem det begärda stödet skulle avsevärt försämra deras levnadsvillkor och innebära att de diskrimineras på

grund av sitt handikapp att inte få delta i de gruppboendes gemensamma upplevelser och aktiviteter.

Jag har fått uppfattningen att kommunen härvidlag sänkt ambitionerna när det gäller möjligheterna för funktionshindrade med behov av stöd att kunna göra rekreationsresor jämfört med vad som var praxis när landstinget var huvudman för omsorgsverksamheten.

På grund av det ovan anförda anser jag att överklagandet skall bifallas.